

та анамнестичних даних щодо виявлення можливих чинників захворювання; 2 група – дослідження зорових функцій та об'єктивних симптомів захворювання; 3 група – вивчення результатів додаткових методів (лабораторних, інструментальних) для уточнення етіології; 4 група – вироблення схеми лікування з урахуванням локальних та загальних проявів хвороби.

Робота в підгрупі завершується, коли досягнуто повного розуміння проблеми, що вивчалась. Далі студенти обмінюються інформацією між підгрупами, задають одне одному питання, уточнюють правильність зроблених висновків. В кінці роботи у студентів повинна сформуватись цілісна картина розуміння клінічного випадку – від скарг до призначення правильного етіологічно та патогенетично спрямованого лікування.

Застосування методу кооперативних груп дозволяє викладачеві працювати одночасно з більшою кількістю студентів, розвиває міжособистісне спілкування майбутніх лікарів, сприяє встановленню позитивної взаємозалежності, посилює контроль за індивідуальною та груповою підвітністю. Під час навчання кожен студент має можливість удосконалити свої професійні якості, організаторські здібності, комунікативні навички, розвинути вміння професійно сприймати наочну, вербальну інформацію, самостійно осмислювати та приймати рішення.

Література

1. Барінов Е. Ф. Сучасні підходи до створення мультимедійних програм та фільмів для реалізації проблемного навчання в медичних вузах / Е. Ф. Барінов, О. М. Сулаєва, О. Г. Ніколенко, Б. П. Терещук // Медична освіта. – 2009. – № 3. – С. 5–8.
2. Бачинська Є. М. Механізм формування інноваційного освітнього простору в регіоні / Є. М. Бачинська // Педагогіка і психологія. Вісн. АПН України. – 2007. – Вип. 1. – С. 79–88.
3. Добровська Л. М. Інформаційні технології як засіб формування лікарського мислення на етапі доклінічної підготовки студентів-медиків / Л. М. Добровська // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 1998. – № 2. – С. 93–97.
4. Дьяченко В. К. Колективний спосіб обучения / В. К. Дьяченко // Дидактика в диалогах. – М.: Народное образование, 2004. – 352 с.
5. Зайчук О. В. Управління якістю освіти як складова державної освітньої політики / О. В. Зайчук // Педагогіка і психологія. Вісн. АПН України. – 2007. – Вип. 2. – С. 18–26.
6. Кукушин В. С. Теория и методика обучения / В. С. Кукушин // Ростов-на-Дону. – Феникс. – 2005. – 174 с.

УДК 378.147+614.253.4

Петрина В. О.

Оптимізація самостійної роботи студентів в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу

Кафедра внутрішньої медицини №1, клінічної імунології та алергології ім. акад. Є.М. Нейка
ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет»
Petryna.vitaliy@gmail.com

Резюме. Згідно з кредитно-модульною системою, здатність до самостійного навчання є необхідною складовою загальної компетенції студента. Проблема формування навичок до самостійної роботи в умовах особистісно орієнтованого навчання є актуальною. Згідно з новими освітніми стандартами значно підвищується роль самостійної роботи студентів, її організації та контролю. Більшість науковців і практиків стверджують про необхідність адаптації організації самостійної роботи до сучасних технологій навчання та визначають різні форми самостійної роботи студентів за кредитно-модульної системи навчання.

Ключові слова: самостійна робота, кредитно-модульна

Николюк А.М.

Метод кооперативних груп как способ оптимизации учебного процесса в медицинском образовании

Кафедра оториноларингологии и офтальмологии с курсом хирургии головы и шеи, Ивано-Франковский национальный медицинский университет, г. Ивано-Франковск, Украина

Резюме. Подготовка медицинского специалиста в Украине в современных условиях требует интеграции в Европейский образовательный процесс, что предусматривает использование новейших методик, интерактивных методов для повышения мотивации и выработки способности мыслить научно. Это даст возможность реализовать задания высшей школы по подготовке высококвалифицированных врачей, готовых к эффективной деятельности по своей специальности на уровне мировых стандартов. Метод кооперативных групп позволяет задействовать в совместной работе большее количество студентов, развивает их межличностное общение, усиливает контроль за индивидуальной и групповой подотчетностью. Во время обучения каждый студент имеет возможность развить умение профессионально воспринимать наглядную, вербальную информацию, самостоятельно осмысливать и принимать решение, усовершенствовать свои организаторские способности и коммуникативные навыки.

Ключевые слова: медицинское образование, кооперативный метод, офтальмология.

A.M. Nykoliuk

Method of Cooperative Learning Groups as a Means of Optimizing Learning Process in Medical Education

Department of Otorhinolaryngology and Ophthalmology - Head and Neck Surgery
Ivano-Frankivsk National Medical University, Ivano-Frankivsk, Ukraine

Abstract. Training of medical specialists in Ukraine under modern conditions requires integration into the European educational process that involves the use of new techniques, interactive methods to improve motivation and develop the ability to think scientifically. It will allow us to realize the goal of high school, namely training of highly qualified doctors ready to deal effectively with the specialty at the international level. The method of cooperative learning groups allows us to engage more students, develop their interpersonal communication, and enhance control of individual and group accountability. Each student has the opportunity to develop skills to perceive visual and verbal information professionally, comprehend and make decisions independently, improve their organizational and communication skills.

Keywords: medical education; cooperative method; ophthalmology.

Надійшла 07.09.2015 року.

система, розвиток особистості, студент, викладач.

Поступова інтеграція до європейської та світової системи освіти потребує нових підходів у підготовці кваліфікованих фахівців, що базуватиметься на збільшенні організаційного та методичного ресурсу самостійної роботи. Процес реформування та розвитку системи вищої професійної освіти на сучасному етапі характеризується посиленням акцентів на підвищенні ролі самостійної роботи суб'єктів навчального процесу, що підтверджується основоположними засадами

та вимогами Болонського процесу [2].

Потреба відповідної організації занять за умови наявності малої кількості годин вимагає від викладачів формування та застосування таких методів організації самостійної роботи, які сприяли б підвищенню ефективності навчального процесу [1].

Вчені-педагоги вищої школи трактують сутність самостійної роботи як «засіб організації та виконання визначеної пізнавальної діяльності». Такий підхід дає можливість поділити самостійну роботу студентів на аудиторну і позааудиторну.

Під час аудиторних занять студенти слухають лекції, конспектують їх, беруть участь у дискусіях або просто в обговоренні питань під час семінарських занять та ін. Позааудиторна робота менш регламентована, ніж аудиторна, внаслідок чого її організація, керівництво і контроль пов'язані з певними труднощами.

В умовах реформування вищої освіти та входження України до європейського освітнього простору через Болонський процес і розуміння самостійної роботи студентів є іншим. Всю кількість годин відведених навчальним планом на вивчення певної дисципліни поділяють на аудиторну роботу та самостійну роботу студентів.

В історії розвитку педагогіки дослідники та педагогіки-практики наголошували на значенні самостійної роботи як в процесі формального здобуття освіти у навчальних закладах, так і самоосвіти людей.

Самостійна робота є не лише одним з видів роботи студентів над здобуттям знань, а також способом виховання особистості. Тому в даному випадку ми маємо справу не лише з навчальним процесом, а з процесом виховання особистості.

Самостійність у здобутті знань проявляється лише завдяки власній діяльності, з появою внутрішньої потреби у знаннях, пізнавальних інтересів, захопленості. У цьому розумінні самостійності справді неможливо навчитися її можливо лише сформувані у процесі виховання.

Індивідуальна робота у здобутті знань передбачає оволодіння складними вміннями і навичками бачити зміст та мету роботи, організувати власну самоосвіту, пізнавальну і розумову активність, здатність до творчості. Досвід переконує, що не всі студенти виявляють свідомість та волю, які необхідні для організації власної самостійної роботи.

Оскільки в плані підготовки на самостійне засвоєння навчального матеріалу відводиться великий обсяг навчальних годин, то ця значна частина навчального навантаження повинна мати чітку визначеність відносно свого змісту та організації.

Навчальний час, відведений для самостійної та індивідуальної роботи студента, визначається навчальним планом. Співвідношення обсягів аудиторних занять, самостійної та індивідуальної роботи студентів визначається з урахуванням специфіки та змісту конкретної навчальної дисципліни.

Традиційно **самостійна робота** визначається як форма навчання, в якій студент засвоює необхідні знання, опановує вміннями і навичками, навчається планомірно і систематично працювати, мислити, формує свій стиль розумової діяльності [3].

Згідно з положенням про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі, самостійна робота студентів охоплює: підготовку до аудиторних занять (лекцій, практичних, семінарських, лабораторних тощо); виконання завдань з навчальної дисципліни протягом семестру; роботу над окремими темами навчальних дисциплін відповідно до навчально-тематичних планів; підготовку до практики та виконання завдань, передбачених практикою; підготовку до всіх видів контрольних випробувань; підготовку до підсумкової державної атестації; роботу в студентських наукових гуртках, семінарах; участь науковій і науково-методичній

роботі кафедр, факультетів; участь у наукових і науково-практичних конференціях, семінарах [4].

Зміст самостійної роботи над конкретною навчальною дисципліною визначається робочою навчальною програмою дисципліни та методичними рекомендаціями викладача.

Самостійна робота над навчальною дисципліною може включати:

- опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу;
- вивчення окремих тем або питань, що передбачені для самостійного опрацювання;
- поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації;
- підготовка до виступу на семінарських заняттях;
- систематизацію вивченого матеріалу перед іспитом;
- опрацювання та підготовку огляду опублікованих у фахових та інших виданнях статей;
- переклад іноземних джерел встановленої тематики;
- підготовка та оформлення схем, таблиць, графіків, діаграм тощо;

Самостійна робота студентів у вищому навчальному закладі традиційно включає такі **види навчальної діяльності**:

- вивчення навчальної літератури за темами, пошук додаткової літератури;
- конспектування, складання планів, тез;
- написання рефератів, доповідей, оглядів, звітів;
- підготовка повідомлень до семінарських занять;
- виконання письмових контрольних робіт;
- виконання завдань за допомогою комп'ютера та ін. [5].

Самостійна робота є основним способом оволодіння студентом матеріалу у вільний від обов'язкових навчальних занять час, але її зміст визначається робочою програмою, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача.

Основні функції самостійної роботи студентів:

1. Реалізація активного сприйняття учбового матеріалу під час навчальних занять.
2. Самостійне вивчення навчальної літератури.
3. Аналіз і систематизація причин труднощів засвоєння дисципліни у вигляді запитань, звернення до викладача за порадами та консультацією.

Ефективність впровадження самостійної роботи студентів у навчальний процес передбачає:

1. Надання консультацій студентам із питань самостійної роботи з літературою та організації навчальної роботи.
2. Заохочення студентів до наукової роботи.
3. Ретельне планування і управління самостійною роботою студентів, зокрема визначення цілей та методів їх досягнення.
4. Наявність навчально-методичного забезпечення.
5. Коригування, контроль і оцінювання результатів виконання самостійної роботи (тестові завдання, робочі зошити тощо).

Результативність самостійної роботи студентів багато в чому визначається наявністю активних методів її контролю. Існують наступні види контролю:

- вхідний контроль знань і умінь студентів на початку вивчення чергової дисципліни;
- поточний контроль, тобто регулярне відстеження рівня засвоєння матеріалу на лекціях та практичних заняттях;
- проміжний контроль по закінченню вивчення розділу;
- самоконтроль, здійснюваний студентом у процесі вивчення дисципліни при підготовці до контрольних заходів;
- підсумковий контроль з дисципліни у вигляді модуля чи іспиту;

Одним із напрямків гармонізації навчальної діяльності з європейськими освітніми вимогами є індивідуалізація освіти на підставі вдосконалення структури навчальних планів, оптимізації навчального навантаження, впровадження цілісної системи підготовки спеціалістів за індивідуальними нав-

чальними планами та вдосконалення організації самостійної та індивідуальної роботи студентів.

Для підвищення якості фахової підготовки спеціалістів необхідна раціональна та ефективна організація самостійної роботи студентів у вищих навчальних закладах.

Самостійна робота є основою будь-якої освіти, формою організації навчання та засобом оволодіння глибокими знаннями та навичками. У сучасних умовах актуально залишається необхідність удосконалення технології організації самостійної роботи, надання їй більш системного та конкретного характеру, нормування та нормативності її змісту.

Висновки

1. Підготовка висококваліфікованих фахівців в умовах Болонської системи, конкурентоспроможних на ринку праці за своєю спеціальністю неможливе без підвищення ролі самостійної роботи студентів, спрямованої на стимулювання їх професійного зростання.

2. Збільшити обсяг консультативної роботи викладачів та індивідуальної роботи зі студентами, розглядаючи її як важливу складову викладацького навантаження.

3. Необхідно узагальнити позитивний досвід передових вузів щодо посилення методологічної ролі лекцій в організації самостійної роботи студентів.

4. Слід активно створювати умови, за яких студенти цілком усвідомлюватимуть необхідність самоосвіти.

Література

1. Демченко О. І. Дидактична система організації самостійної роботи студентів / Демченко О.І. // Рідна школа. – 2006 – №5. – С. 68.
2. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі: навч. посіб. / [ред. С.У. Гончаренко, П.М. Олійник, В.К. Федорченко]. - К.: Вища школа. – 2003. – 323 с.
3. Курлянд З.Н. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / За ред. З.Н. Курлянд – К.: Вища школа. – 2005. – С.156
4. Тимчасове положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців (Затверджено наказом Міністерства освіти і науки України від 23 січня 2004 р. № 48).
5. Вища освіта України і Болонський процес: Навчальний посібник / За редакцією Кременя В.Г. Авторський колектив: М.Ф. Степко, Я.Я. Болюбаш, В.Д. Шинкарук, В.В. Грубіянюк – Тернопіль: ВЕЖА. – 2004. – С. 243.

Петрына В.О.

Оптимизация самостоятельной работы студентов в условиях кредитно-модульной системы организации учебного процесса

Кафедра внутренней медицины №1, клинической иммунологии и аллергологии им. акад. Е.М. Нейко

ДВНЗ «Ивано-Франковский национальный медицинский университет»

Petryna.vitaliy@gmail.com

Резюме. Согласно с кредитно-модульной системой, способность к самостоятельному обучению является необходимой составляющей общей компетенции студента. Проблема формирования навыков к самостоятельной работе в условиях личностно ориентированного обучения является актуальной. Согласно новым образовательным стандартам значительно повышается роль самостоятельной работы студентов, ее организации и контроля. Большинство ученых и практиков утверждают о необходимости адаптации организации самостоятельной работы к современным технологиям обучения и определяют различные формы самостоятельной работы студентов по кредитно-модульной системе обучения.

Ключевые слова: самостоятельная работа, кредитно-модульная система, развитие личности, студент, преподаватель.

V.O. Petryna

Optimizing Individual Work of Students in Educational Process Organized under the Credit-Modular System

Ye.M. Neiko Department of Internal Medicine No.1, Clinical Immunology and Allergology

Ivano-Frankivsk National Medical University, Ivano-Frankivsk, Ukraine, *Petryna.vitaliy@gmail.com*

Abstract. In accordance of the credit-modular system capacity for independent study is a necessary component of the general competence of a student. Shaping skills for independent work in terms of personality oriented education is important. Under the new educational standards greatly increases the role of independent work of students, their organization and control. Most scholars and practitioners argue about the need to adapt the organization of independent work with modern teaching technologies and establish various forms of independent work on credit-modular system.

Keywords: independent work, credit-modular system, development of an individual, student, teacher.

Надійшла 08.10.2015 року.